

RWS BEDRIJFSVERTROUWELIJK

Uitwerking Kader Zwerfafval t.b.v. natte onderhoudscontracten Oost Nederland

Gebiedsgerichte aanpak HWS en HVWN

Datum	02 juli 2020
Versie	2.0
Status	DEFINITIEF

Colofon

Uitgegeven door Rijkswaterstaat Programma's, Projecten en Onderhoud.
ON-A-Vaarwegen
Auteur Koen Grob
Contactpersoon Koen Grob
Telefoon 06-15119259
E-mail koen.grob@rws.nl

Datum 02 juli 2020
Versie 2.0
Status DEFINITIEF

Versiebeheer

Versie nr.	Datum	Omschrijving wijziging
1.0	21-10-2019	Eerste versie
2.0	02-07-2020	Aanpassingen PC Kunstwerken

Inhoud

	Inleiding	4
1	Aanleiding	5
2	Leeswijzer	6
3	Reinigen (beheerfase)	7
4	Optimalisatie reinigen	8
5	Toelichting beeldkwaliteit	10

Inleiding

Dit document is een uitwerking van het kader Zwerfafval 0.1 dat op 24-01-2019 is vastgesteld. In het kader staat de brede aanpak zwerfafval beschreven. Basis is dat het kader is dat de aanpak van zwerfafval integraal en gebiedsgericht moet zijn. Integraal betekent dat je inzet op zowel schoonmaken (efficiënt en effectief beheer) als schoonhouden (bronaanpak, participatie, communicatie, handhaving, gedragsbeïnvloeding). Gebiedsgericht betekent dat je de aanpak afstemt op het type gebied. Het spreekt voor zich dat de aanpak van zwerfafval langs wegen er anders uit zal zien dan de aanpak van zwerfafval in of langs rivieren, meren en zeeën. Daarbij wordt met nadruk rekening gehouden met de bestaande praktijk. Voor RWS betekent dit dat de aanpak van zwerfafval zoveel mogelijk aansluit bij de al bestaande werkprocessen en zoveel mogelijk wordt verankerd via bestaande kaders en richtlijnen binnen de organisatie.

Een effectieve aanpak van zwerfafval gaat verder dan opruimen alleen. Hoe zorg je dat je zwerfafvalaanpak effectief is? Belangrijke elementen zijn heldere doelen en een duidelijk geformuleerde visie en ambitie. Die kun je alleen vastleggen als je ook in voldoende mate inzicht hebt in de huidige situatie. Op basis daarvan kun je de benodigde maatregelen en het tijdspad bepalen. Een effectieve aanpak is integraal en bestaat uit samenwerking met burgers en andere organisaties. Het is belangrijk om te kiezen voor een maatregelenmix op het gebied van voorzieningen, reiniging, monitoren, handhaven, communicatie en participatie. Alle instrumenten zijn erop gericht het gedrag om te buigen naar het gewenste gedrag en te werken aan preventie.

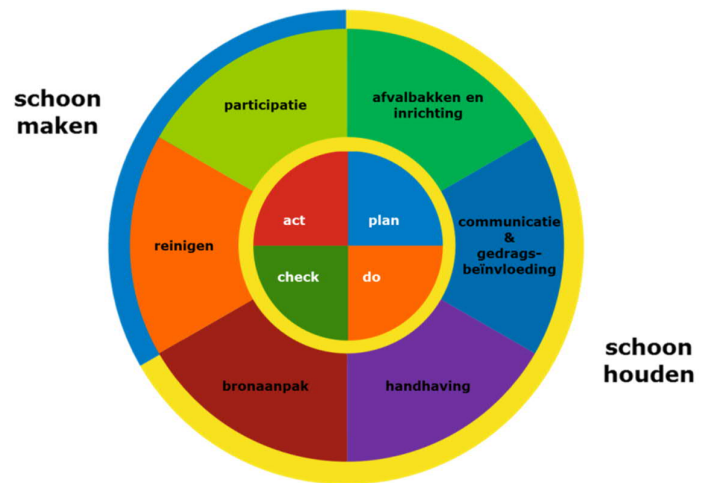
In de onderhoudscontracten wordt de maatregel reiniging geborgd en daar is deze uitwerking ook op geënt hoe dit in de praktijk dient uitgevoerd te worden.

1 Aanleiding

Zwerfafval staat stevast in de top 3 ergernissen van mensen. De aanwezigheid van veel zwerfafval heeft veel negatieve effecten. Zwerfafval is slecht voor mens, dier en natuur: het vervuult de bodem, dieren eten het op of raken erin verstrikt en plastic deeltjes belanden in ons voedsel. Macroplastics, zoals zwerfafval, dragen in grote mate bij aan problemen zoals plastic soep. Bovendien kost zwerfafval veel geld door de hoge opruimkosten, het waardeverlies van natuurlijk kapitaal en het mislopen van grondstoffen die hergebruikt kunnen worden. Bewust omgaan met afval is een belangrijke bouwsteen van de transitie naar een circulaire economie.

Een brede en effectieve aanpak van zwerfafval

Een effectieve aanpak van zwerfafval is een brede aanpak van zwerfafval. Dat betekent een aanpak die gebruik maakt van instrumenten uit het volledige palet van mogelijke aanpakken op zowel schoon maken als schoonhouden, oftewel de gebieden participatie, reinigen, afvalbakken & inrichting, communicatie en gedragsbeïnvloeding, handhaving en bronaanpak. Een effectieve aanpak kan echter niet zonder eerst de huidige situatie goed te analyseren (IST), een ambitie vast te stellen (SOLL) en de route van IST naar SOLL zo goed mogelijk te bepalen, inclusief consequenties voor bijvoorbeeld kosten.

Daarnaast is een effectieve aanpak van zwerfafval gebiedsgericht. Elk gebied heeft zijn eigen ambitieniveau nodig en dus ook zijn eigen aanpak. Voor ons natte areaal zijn dat de volgende gebieden: rivieren, oevers en uiterwaarden, kanalen, baggerdepots, meren, zee en strand. In de gebieden zelf kunnen zich weer hotspots bevinden, zoals recreatiestrandjes en natte kunstwerken.

2 Leeswijzer

In onderliggende pagina's wordt voor het onderdeel HWS en HWWN dat deel uitmaakt van de brede aanpak ingegaan op waarom maatregelen op dit gebied van belang zijn en op welke wijze zij bijdragen aan de brede aanpak.

3 Reinigen (beheerfase)

Gebieden	HWS Hoofdwatersysteem HVWN Hoofdvaarwegennet - Alle gebieden
Instrument	Reinigen
Type maatregelen	Schoonmaken en schoonhouden
Planfase	Beheerfase
Bestemd voor	IPM-teams, PPO, opstellers beheerplannen

Achtergrondinformatie

Oevers, waterwegen, sluizen, havens, nevengeulen, uiterwaarden, natte kunstwerken : waar mensen komen ontstaat zwerfafval. Rijkswaterstaat heeft de reiniging van zijn areaal grotendeels uitbesteed aan aannemers, merendeels via prestatiecontracten. Onder reinigen wordt verstaan het verwijderen van zwerfafval (prikken, vegen) en het legen van afvalbakken. Het beheer en onderhoud van afvalbakken valt onder de module 'Inrichting (openbare) ruimte en voorzieningen'.

Waarom reinigen een belangrijk onderdeel van de aanpak van zwerfafval is.

"Schoon houdt schoon" is het devies van veel gebiedsbeheerders. Schoon draagt bij aan het vergroten van de leefbaarheid. Schoon draagt bij aan een gevoel van veiligheid. Schoon draagt bij aan het voorkomen van verspreiding van zwerfafval. En een schone omgeving lokt goed gedrag uit.

Zichtbaar reinigen is een ander veelgebruikt devies bij veel gebiedsbeheerders. Schoonmaakactiviteiten laten zien dat de beheerder zich betrokken voelt bij en verantwoordelijk voelt voor het gebied. Wanneer er zichtbaar wordt gereinigd zijn gebruikers minder geneigd zwerfafval te veroorzaken. Zichtbaar reinigen werkt alleen als ook echt gereinigd wordt. Praktijken als 'alleen de grootste, ergste stukken vuil oprapen en de rest laten liggen' of 'een afvalbak legen maar als die erg vies is niet schoonmaken' werken juist averechts.

4 Optimalisatie reinigen

Objecten/ Gebieden	Dijken, Dammen, Duinen, Uiterwaarden, Oevers, kunstwerken nat
Instrument	Reinigen
Type maatregelen	Schoonmaken en schoonhouden
Planfase	Beheerfase
Bestemd voor	IPM-teams, PPO, opstellers beheerplannen

4.1 Beschrijving maatregel reiniging

Voor het RWS-areaal zijn de onderhoudsniveaus vastgelegd waaraan deze minimaal moeten voldoen (zie voor verdere uitwerking figuur 1)

Daarnaast wordt gesteld dat dit RWS-areaal na werkzaamheden zoals maaien minimaal 1 beeldkwaliteitsniveau hoger moeten worden afgeleverd dan dat deze voor start van de werkzaamheden zijn, met een maximum van beeldkwaliteit A+. Gebruik wordt gemaakt van de CROW-systematiek met beeldmeetlatten. De volgende onderhoudsniveaus worden vastgesteld

4.2 Beschrijving maatregel Slim opruimen

Beheer van het RWS-areaal wordt geoptimaliseerd door toepassing van een combinatie van slim opruimen en groenbeheer. De maatregel is ook van toepassing op gronden die in beheer van derden (bijv. verpachting) zijn gegeven.

Slim opruimen:

- 1 Hotspots (hieronder vallen ten minste maar niet uitsluitend de (informele) recreatiestrandjes, stuw- / sluiscomplexen en andere plekken waar afval zich frequenter voordoet of ophoopt), dienen in de maanden maart t/m september minimaal wekelijks en daarbuiten minimaal maandelijks schoongemaakt te worden op het hoogste niveau conform tabel bij maatregel reiniging of zoveel vaker als nodig is om te voorkomen dat het minimale beeldkwaliteitsniveau wordt overschreden. In het overige areaal dient minimaal eenmaal per maand schoongemaakt te worden op het hoogste niveau conform tabel bij maatregel reiniging of zoveel vaker als nodig is om te voorkomen dat het minimale beeldkwaliteitsniveau wordt overschreden.
- 2 Groenbeheer wordt zo ingericht dat de bijbehorende werkzaamheden zoals maaien niet leiden tot:
 - a. verergering van de zwerfafvalproblematiek (verslechtering van de beeldkwaliteit);
 - b. verminderde toepasbaarheid van bermmaaisel als grondstof voor compost;
 - c. verminderde toepasbaarheid van bermmaaisel als grondstof voor biobased producten.

Figuur 1. Beschrijving Beeldkwaliteit

Object/Gebied	Beeldmeetlat	Minimale beeldkwaliteit (verplicht, interventieniveau)	Gewenste beeldkwaliteit	Minimale beeldkwaliteit direct na reinigen (verplicht) ¹
Hotspots Stuw- en sluiscomplexen, recreatieve voorzieningen, plekken waar zwerfafval zich frequenter voordoet / ophoopt	Water-drijfvuil in water	A	A+	A+
Idem	Water-oever-drijfvuil tegen oever	A	A+	A+
Idem	Water-oever-zwerfafval grof	A	A+	A+
Idem	Water-zinkvuil in water	A	A+	A+
Idem	Verharding-zwerfafval grof	A	A+	A+
Idem	Verharding-zwerfafval fijn	A	A+	A+
Idem	Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval grof	A	A+	A+
Idem	Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval fijn	A	A+	A+
Idem	Meubilair-afvalbak-vullingsgraad	A	A+	A+
Overige objecten en gebieden	Water-drijfvuil in water	B	A	A+
Idem	Water-oever-drijfvuil tegen oever	B	A	A+
Idem	Water-oever-zwerfafval grof	B	A	A+
Idem	Water-zinkvuil in water	B	A	A+
Idem	Verharding-zwerfafval grof	B	A	A+
Idem	Verharding-zwerfafval fijn	B	A	A+
Idem	Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval grof	B	A	A+
Idem	Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval fijn	B	A	A+
Idem	Meubilair-afvalbak-vullingsgraad	B	A	A+

¹de manier waarop wordt gereinigd is van groot belang vanuit het perspectief van gedragsbeïnvloeding. Door alles op te ruimen wat er ligt wordt de juiste sociale norm gecommuniceerd: schoon is de norm.

5 Toelichting beeldkwaliteit

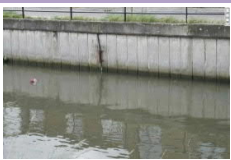

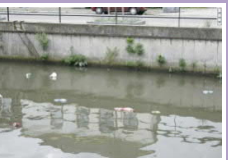
Deze toelichting is van toepassing op het gehele natte areaal van Rijkswaterstaat

Voor de beoordeling van de beeldkwaliteit voor (zwerf)afval zijn in de RAW-systematiek² vijf categorieën beschikbaar:

A+	A	B	C	D
Zeer schoon	Schoon	Matig schoon	Vuil	Zeer vuil

Bron: [Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, CROW](#)

Figuur 2. Beeldkwaliteit Water-drijfvuil in water

A+	A	B	C	D
				
Er is geen drijfvuil aanwezig in water (los van oever).	Er is weinig drijfvuil aanwezig in water (los van oever).	Er is in beperkte mate drijfvuil aanwezig in water (los van oever).	Er is redelijk veel drijfvuil aanwezig in water (los van oever).	Er is veel drijfvuil aanwezig in water (los van oever).
drijfvuil in water (los van oever)	drijfvuil in water (los van oever)	drijfvuil in water (los van oever)	drijfvuil in water (los van oever)	drijfvuil in water (los van oever)
0 stuks per 100m ²	≤ 2 stuks per 100m ²	≤ 4 stuks per 100m ²	≤ 6 stuks per 100m ²	> 6 stuks per 100m ²

Figuur 3. Beeldkwaliteit Water-oever-drijfvuil tegen oever

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen drijfvuil tegen de oever.	Er ligt weinig drijfvuil tegen de oever.	Er ligt in beperkte mate drijfvuil tegen de oever.	Er ligt redelijk veel drijfvuil tegen de oever.	Er ligt veel drijfvuil tegen de oever.
drijfvuil tegen oever	drijfvuil tegen oever	drijfvuil tegen oever	drijfvuil tegen oever	drijfvuil tegen oever
0 stuks per 100m ¹	≤ 5 stuks per 100m ¹	≤ 10 stuks per 100m ¹	≤ 15 stuks per 100m ¹	> 15 stuks per 100m ¹

² RAW: Rationalisatie en Automatisering Grond-, Water- en Wegenbouw. Het beheer en onderhoud van de RAW is in handen van kennisplatform [CROW](#)

Figuur 4. Beeldkwaliteit Water-oever-zwerfafval grof

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)
0 stuks per 100m ²	≤ 3 stuks per 100m ²	≤ 10 stuks per 100m ²	≤ 25 stuks per 100m ²	> 25 stuks per 100m ²

Figuur 5. Beeldkwaliteit Water-zinkvuil in water

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen zinkvuil in het water.	Er ligt geen zinkvuil in het water.	Er ligt geen zinkvuil in het water.	Het zinkvuil in het water is zichtbaar.	Het zinkvuil in het water is dominant.
zinkvuil in water	zinkvuil in water	zinkvuil in water	zinkvuil in water	zinkvuil in water
0 stuks per 100m ²	0 stuks per 100m ²	0 stuks per 100m ²	1 stuk per 100m ²	>1 stuk per 100m ²

Figuur 6. Beeldkwaliteit Verharding-zwerfafval grof

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
grof zwerfafval (>10 cm)	grof zwerfafval (>10 cm)	grof zwerfafval (>10 cm)	grof zwerfafval (>10 cm)	grof zwerfafval (>10 cm)
0 stuks per 100 m ²	≤ 3 stuks per 100 m ²	≤ 10 stuks per 100 m ²	≤ 25 stuks per 100 m ²	> 25 stuks per 100 m ²

Figuur 7. Beeldkwaliteit Verharding-zwerfafval fijn

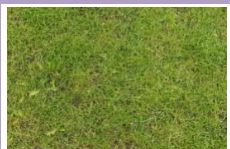

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.

A+	A	B	C	D
fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)
0 stuks per 1m ²	≤ 3 stuks per 1m ²	≤ 10 stuks per 1m ²	≤ 25 stuks per 1m ²	> 25 stuks per 1m ²

Figuur 8. Beeldkwaliteit Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval grof

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)	zwerfafval grof (> 10 cm)
0 stuks per 100m ²	≤ 3 stuks per 100m ²	≤ 10 stuks per 100m ²	≤ 25 stuks per 100m ²	> 25 stuks per 100m ²

Figuur 9. Beeldkwaliteit Groen-gras en kruidachtigen-zwerfafval fijn

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)	fijn zwerfafval (1-10 cm)
0 stuks per 1m ²	≤ 3 stuks per 1m ²	≤ 10 stuks per 1m ²	≤ 25 stuks per 1m ²	> 25 stuks per 1m ²

Figuur 10. Beeldkwaliteit Meubilair-afvalbak-vullingsgraad

A+	A	B	C	D
				
Afvalbak is leeg.	Afvalbak is voor minder dan de helft vol.	Afvalbak is niet vol.	Afvalbak is nagenoeg vol.	Afvalbak is vol.
vullingsgraad	vullingsgraad	vullingsgraad	vullingsgraad	vullingsgraad
0% per afvalbak	≤ 40% per afvalbak	≤ 80% per afvalbak	≤ 100% per afvalbak	> 100% per afvalbak